

ETDA เร่งวางรากฐาน “ETR” ปลดล็อกการค้าไทยสู่ยุค Digital Trade ยกระดับเอกสารสิทธิจากกระดาษสู่ดิจิทัล

เมื่อเร็ว ๆ นี้ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) หรือ ETDA ร่วมกับ กรมเจ้าท่า, สมาคมเจ้าของและตัวแทนเรือกรุงเทพฯ, สมาคมธนาคารไทย, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จัดงานเสวนา “ETR พลิกเกมการค้าไทย สู่ธุรกรรมดิจิทัลไร้รอยต่อ” เพื่อเปิดเวทีแลกเปลี่ยนมุมมอง สะท้อนความพร้อม ความท้าทาย และโอกาสของประเทศไทยในการขับเคลื่อน ETR (Electronic Transferable Records) หรือ “เอกสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์” ซึ่งถือเป็นหนึ่งในโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของการค้าและธุรกรรมดิจิทัลในอนาคต

นางสาวชนิษฐ์ ผาทอง ที่ปรึกษา ETDA กล่าวขณะร่วมเสวนาว่า แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544) ที่ใช้งานมานานกว่า 20 ปี และภาคธุรกิจคุ้นเคยกับ e-Commerce หรือการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และ มีการทำเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ อย่าง ใบแจ้งหนี้อิเล็กทรอนิกส์ (e-Invoice) มากขึ้น แต่ยังมีเอกสารสำคัญบางประเภทที่ผู้ใช้งานจำนวนมากยังไม่มั่นใจว่าสามารถเปลี่ยนมาอยู่ในรูปแบบดิจิทัลได้จริงหรือไม่ โดยเฉพาะเอกสารที่ต้องมีการโอนกรรมสิทธิ์หรือโอนสิทธิผ่านการถือครองเอกสารต้นฉบับ เช่น ใบตราส่งสินค้า ตัวเงิน หรือเช็ค ซึ่งในระดับสากล คณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL) ได้พัฒนากฎหมายต้นแบบว่าด้วยเอกสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ (Model Law on Electronic Transferable Records: MLETR) เพื่อรองรับการใช้งานเอกสารที่สามารถเปลี่ยนมือได้ (เช่น ตัวแลกเงิน หรือใบตราส่งสินค้า) ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลทางกฎหมายเทียบเท่ากับเอกสารในรูปแบบกระดาษ และหลายประเทศเริ่มนำไปปรับใช้แล้ว ขณะที่ ประเทศไทย อยู่ระหว่างการปรับปรุงและเปิดรับฟังความคิดเห็นต่อ (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. โดยหนึ่งในหลักการสำคัญที่มีการเพิ่มเติมคือการรองรับ ETR และสร้างความชัดเจนทางกฎหมายสำหรับการใช้งานในอนาคต ผู้สนใจสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นได้ ผ่านเว็บไซต์ระบบกลางทางกฎหมาย จนถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2569 ที่ https://law.go.th/listeningDetail?survey_id=NzExM0RHQV9MQVdfRUPTlRFTkQ=

ด้าน นางสาวพลอย เจริญสม ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ETDA กล่าวเพิ่มเติมว่า สิ่งสำคัญที่สุดที่ภาคธุรกิจต้องการคือ ความมั่นใจ ว่าเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เขาใช้ มีผลทางกฎหมายจริง สามารถใช้แสดงสิทธิ โอนสิทธิ และบังคับใช้ได้เช่นเดียวกับเอกสารต้นฉบับในรูปแบบกระดาษ แม้ว่าปัจจุบันกฎหมายไทยจะรองรับสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ (e-Contract) ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Signature) ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) และบริการดิจิทัลที่เกี่ยวข้องแล้ว แต่อาจไม่ครอบคลุมการจัดทำเอกสารบางประเภทให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ใบตราส่งสินค้า (Bill of Lading : B/L) ซึ่งเป็นเอกสารสิทธิสำคัญในการขนส่งทางทะเล หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการถือครองสิทธิและการโอนสิทธิ และไม่สามารถใช้ไฟล์ดิจิทัลทั่วไปทดแทนได้ เช่น หากใช้ไฟล์ PDF ทั่วไป แม้จะส่งให้ผู้รับแล้ว ผู้ส่งก็ยังมีสำเนาเก็บอยู่ ทำให้เกิดคำถามว่าใครคือผู้ทรงสิทธิที่แท้จริง และอาจนำไปสู่ปัญหาการอ้างสิทธิซ้ำซ้อนได้ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ ETDA จึงอยู่ระหว่างผลักดันการแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับ ETR ตามหลักการของ MLETR โดยมุ่งสร้างความชัดเจนให้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เปลี่ยนมือได้ ลดการถูกปฏิเสธผลทางกฎหมายเพียงเพราะอยู่ในรูปแบบดิจิทัล และสามารถใช้งาน ถือครอง โอนสิทธิ และตรวจสอบสถานะได้ตลอดวงจรชีวิตของเอกสาร ทั้งนี้ การพัฒนา ETR จะอ้างอิงหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ **ความเป็นหนึ่งเดียว (Singularity)**

เพื่อให้สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าเอกสารฉบับใดคือฉบับที่มีผลใช้บังคับ และป้องกันการอ้างสิทธิซ้ำซ้อน การควบคุมสิทธิ (Control) เพื่อให้สามารถระบุได้ว่า ผู้ใดเป็นผู้มีสิทธิครอบครองตราสาร ณ ขณะนั้น ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล (Integrity) เพื่อให้สามารถตรวจสอบประวัติการเปลี่ยนแปลง การสลักหลัง การโอนสิทธิ หรือข้อมูลที่เพิ่มเติมเข้ามาในภายหลังได้

นอกจากการปรับปรุงกฎหมายแล้ว ETDA ยังอยู่ระหว่างเตรียมความพร้อมและร่วมมือกับทุกภาคส่วน อย่างการเตรียมเปิดพื้นที่ให้ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการและผู้พัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับ ETR เข้ามา ศึกษาและเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการจัดทำระบบบริหารจัดการ ETR นอกจากนี้ ยังมีการร่วมมือกับ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พัฒนาร่างแนวทางการประเมินความสอดคล้องด้วยตนเอง (Self-Assessment Checklist) เพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้ให้บริการและผู้พัฒนาระบบสามารถตรวจสอบระบบของตนเองว่ามีคุณสมบัติสอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานสากลหรือไม่ โดยภายหลังจากที่กฎหมายมีผลใช้ บังคับแล้ว ETDA อาจมีการนำร่างแนวทางการประเมินความสอดคล้องดังกล่าวมาพัฒนาหรือปรับปรุงเป็น เครื่องมือในการตรวจรับรองระบบในกรณีที่มีความต้องการจากจากผู้ใช้งาน เพื่อช่วยเพิ่มความมั่นใจให้แก่ ผู้ใช้งาน และช่วยลดภาระในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเมื่อเกิดข้อพิพาทในอนาคต

นอกจากนี้ ภายในเวทีเสวนา ผู้แทนจากกรมเจ้าท่า, สมาคมเจ้าของและตัวแทนเรือกรุงเทพฯ, สมาคม ธนาकारไทย, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ยังสะท้อนตรงกันว่า ETR จะเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับการค้า และการเงินของประเทศ ลดข้อจำกัดจากการพึ่งพาเอกสารกระดาษ เพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินธุรกรรม และสนับสนุนการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานและประเทศคู่ค้าในอนาคต

“ETDA มองว่า การผลักดัน ETR ไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนรูปแบบเอกสารจากกระดาษเป็นดิจิทัล แต่เป็นการวางรากฐานโครงสร้างพื้นฐานความเชื่อมั่นสำหรับ Digital Trade หรือการค้าดิจิทัล ที่จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันในเศรษฐกิจดิจิทัลโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และสอดคล้องกับ มาตรฐานสากล”

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

ฝ่ายยุทธศาสตร์ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ETDA

นางสาวรัตนภรณ์ ทานน้ำ (อิงอร) เจ้าหน้าที่สื่อสารอาวุโส (PR ETDA)

โทร 0955064114, e-Mail: Rattanaporn@etda.or.th